

KASVATUS & AIKA

PÄÄKIRJOITUS

<https://doi.org/10.33350/ka.159728>

Selkeät arviointiohjeet palvelevat sekä arvioijaa että kirjoittajaa

Henri Pettersson & Alina Kuusisto

Painomuste on juuri ehtinyt kuivahtaa vuoden takaisessa pääkirjoituksessamme, jossa edellisen kerran ruodimme vertaisarviointia (”Laulu vertaisarvioinnille”, *Kasvatus & Aika* 1/24). Vuosipäivän merkiksi palaamme taas aiheen äärelle, sillä olemme toimituksessa saattamassa päätökseensä kehitystyömme lehtemme vertaisarviointiohjeiden päivittämiseksi. Haluamme pukea sanoiksi ajatuksenjuoksuamme prosessin takana siinä toivossa, että tästä on apua lehtemme kirjoittajille, vertaisarvioijille sekä ehkäpä myös toisten tieteellisten julkaisujen toimituskunnille, jotka omilla rintamillaan mahdollisesti käyvät läpi samoja pohdintoja vertaisarviointien toteuttamisesta.

Ajankohtaisena sysäyksenä vertaisarviointiohjeiden päivityksen käynnistämiseksi toimi Tieteellisten Seurain Valtuuskunnalta tähän käyttötarkoitukseen saamamme apuraha, josta esitämme vielä nöyrimmän kiitoksemme. Meneillään on myös valtakunnallinen riippumattoman Kansanvalistusseuran koordinoima #Vertaisarvioin-kampanja (10/2024–5/2025), jonka tavoitteena on lisätä vertaisarvioinnin arvostusta sekä siihen liittyvää tietoa ja ymmärrystä yliopiston päättäjien, koulutuspoliitikkojen ja kansalaisten keskuudessa. Lisätietoa kampanjasta löytyy heidän kampanjasivuiltaan (<https://kansanvalistusseura.fi/hankkeet/vertaisarvioin-kampanja/>).

Miksi tämä on ajankohtaista juuri nyt? Taustalla on huoli tiedepoliittisesta kehityssuunnasta, jossa akateemista laadunarviointia tehdään yhä enenevässä määrin määrälliset mittarit edellä, ynnättiinpä taskulaskimissa sitten suoraviivaisesti yhteen tutkintojen, julkaisujen, viittausten tai muiden vastaavien suoritusten lukumääriä. Tuottojen ja panosten suhdetta sekä erilaisia kehitystrendejä voidaan näin seurata desimaalien tarkkuudella. Tämä kylmä matematiikka ei kuitenkaan huomioi sitä, mitä opetuksessa ja tutkimuksessa tapahtuu *laadullisesti* lukujen takana. Laadunvarmistuksen kannalta ensiarvoisen tärkeää on vertaisarviointityö, joten haluamme osaltamme olla parhaamme mukaan tekemässä siitä selkeää ja korkeatasoista. Vertaisarvioijat kuitenkin toimivat tässä mukana talkoohengessä, joten intressimme on tehdä heidän työstään niin vaivatonta kuin vain mahdollista.

Kehitystyömme kohdistui ensisijaisesti vertaisarviointiohjeidemme uudistamiseen. Ohjeen alkuperäiset sanamuodot olivat peräisin lehden historian alkuhämärästä, mutta ne tarvitsivat lopulta yllättävän pientä kosmeettista kasvojenkohotusta – lähinnä muutaman avainkohdan selkeyttämistä. Harkitsimme kyllä sellaistaakin radikaalimpaa ehdotusta, että olisimme ottaneet käyttöön erillisen yksityiskohtaisen arviointilomakkeen, jossa vertaisarvioijat olisivat voineet pisteyttää käsikirjoituksia eri osa-alueilta kohta kohdalta – tutkimuskysymyksen omaperäisyydelle 5/5, rakenteelle 4/5 ja niin edelleen. Tällainen menettelytapa

selkeyttäisi ja nopeuttaisi tietenkin sekä arvioijien että toimittajien työtä. Ehdotus vedettiin toimittajakokouksessa kuitenkin pois pöydältä melko lyhyen keskustelun jälkeen. Hengeltään tämä olisi ollut yhdenlainen askel juuri sellaiseen ”tarkkojen numeroiden palvontaan”, jota määrälliset mittarit edustavat. Vaikka saisimme näiden pisteytyslomakkeiden kautta käsikirjoituksista tarkat numeeriset arvot, ei mikään takaa sitä, että eri vertaisarvioijat ymmärtävät pisteytyksen asteikot samoin ja että numerot olisivat keskenään yhteismitalliset.

Toisena näkökohtana pisteytystä vastaan on se, että numerot eivät kerro suoraan käsikirjoitusten kirjoittajille muutostoiveista, jotka täytyisi täten joka tapauksessa kirjoittaa vanhaan tapaan auki sanallisessa muodossa. Arvioijan työkuorman vähentämiseen tähtäävä uudistus saattaisikin siis johtaa ristiriitaisesti työmäärän lisääntymiseen. Kolmas ja viimeinen perustemme oli se, että *Kasvatus & Aika* julkaisee monitieteisenä julkaisuna hyvin monenlaisia tieteellisiä tekstejä, joten kaikille tekstityypeille sopivien yhteisten kysymysten muotoilu olisi mennyt nopeasti todella haastavaksi – tai sitten lomakkeita olisi jouduttu tekemään useita eri tarkoituksiin.

Lähdimme näin siitä, että pidimme vertaisarvioijille annetut arvioitavat kysymykset edelleen mahdollisimman minimaalisina ja ”ekumeenisina” eri tutkimusorientaatioiden välillä. Arviointiohjeemme tärkein linjaus tulee heti sen alussa: ”Lausunnon voi kirjoittaa parhaaksi katsomallaan tavalla”. Emme halua tällä ympärilyöreydellä vältellä omaa vastuutamme ohjeiden antamisessa, vaan jättää liikkumatilaa arvioijien omalle harkinnalle. He kuitenkin ovat arvioitavien tekstien suhteen asiantuntijoita. Avaustoteamuksen jälkeen tulevat neljä ohjekohdtaa pyytävät arvioijaa kiinnittämään huomiota tutkimusaiheeseen valintaan, tutkimustehtävän asettamiseen ja aineiston käyttöön, rakenteen ja kieliasun laatuun sekä lopuksi esittämään mahdolliset muutostarpeet yksiselitteisesti, jotta kirjoittajat tietävät, mitä heiltä odotetaan.

Huomionarvoinen lisäys arviointiohjeisiimme oli tämän ohella maininta siitä, että haluamme jatkossa rajata mahdolliset arviointikierrokset kolmeen. Toimitustyö on joidenkin harvojen käsikirjoitusten kanssa saattanut jatkua aikaisemmin pidempäänkin, mutta emme ole kokeneet tilannetta reiluksi kirjoittajille emmekä arvioijille. Päätoimittajina kannamme ilman muuta osamme tästä vastuusta. Lisäksi tarkensimme arvioinnin suosituksiin liittyvään ohjeistukseen sitä, milloin suositus edellyttää uutta arviointikierrosta ja milloin ei.

Lopulta arviointiohjeidemme uudistamisessa ei siis ollut kyse suurten linjanmuutosten paaluttamisesta, vaan edistys saatiin paremminkin aikaan karsimisen ja täsmentämisen kautta. Ylipäättään reunaehtoina vertaisarvioinnin toteuttamiselle toimivat Tieteellisten Seurain Valtuuskunnan (TSV) Vertaisarvioitu-tunnuksen ehdot, Suomen Tiedekustantajien Liiton vertaisarviointiohjeen mukaiset periaatteet sekä Tutkimuseettisen neuvottelukunnan hyvän tieteellisen käytännön ohjeet. Tutustuimmekin kertauksen nimissä toimituskunnan kesken yhdessä näihin ja varmistimme, ettei mikään omissa ohjeissamme tai käytännöissämme ole näiden ”perustuslakien” kanssa suorassa ristiriidassa. Teimme lopuksi ”benchmarkauksen” nimissä vertailevan katsauksen alamme muiden lehtien ohjeisiin ja totesimme, ettemme erotu näissä tarkasteluissa ainakaan epäedullisessa valossa. Kaiken kaikkiaan olemme itse tyytyväisiä tehtyihin muutoksiin, mutta otamme ilman muuta vastaan kaiken aihetta koskevan palautteen suurella kiitollisuudella. Toivottavasti näemme vertaisarvioinnin merkeissä.

***

Vuoden vaihtuessa päättyi myös toimittajiemme kaksivuotiset ”sopimuskaudet”. Ilahduttavan moni nykyisen ringin jäsenistä halusi jatkaa merkitykselliseksi kokemaansa työtä uudelle kaudelle, mutta pienen joukon kanssa sanomme ”näkemiin”. Lämmin kiitos Riikka Hohti, Ulla Karvonen, Arto Nevala, Karoliina Puranen-Impola sekä Tuure Tammi loistavasta yhteistyöstä! Vaikka emme halua nostaa ketään yksilöä tästä joukosta muiden edelle millään muotoa, niin mainittakoon, että Arto toimi lehden toimituksessa yhtäjaksoisesti vuodesta 2013. Kunnioitettava rupeama, joka toimikoon esikuvana meille muille todellisesta akateemisesta talkoohengestä.

Myös toinen päätoimittajamme Hanna-Maija Huhtala siirtyi samassa yhteydessä täysipäiväiseen tutkimustyöhön. Hanskin päätoimittajakaudella aikaansaatiin lehden kulisissa pienempiä ja suurempia parannustöitä: kirjoittajaohjeiden sujuvoittaminen, viittaustyylin vaihtaminen APA7-järjestelmään, vastineiden ottaminen tekstilajiksi sekä monia muita tärkeitä linjauksia, jotka eivät kaikki edes näy ulospäin, mutta vaikuttavat taustalla oleellisesti siihen, miten *Kasvatus & Aika* toimii. Toivomme edellä mainituille kaikkea hyvää tulevilla hankkeilla.

Uutena toisena päätoimittajana Henri Petterssonin työparina aloitti vuoden 2025 alussa historioitsija Alina Kuusisto, joka työskentelee tutkijana Itä-Suomen yliopistossa. *Kasvatus & Aika* -lehden toimituskunnassa hän on toiminut vuoden 2021 alusta lähtien.

***

Loppuvuosi 2024 oli uusien käsikirjoitustarjousten suhteen poikkeuksellisen vilkas. Parhaimmillaan toimituksen työlliställä oli tämän vuoden alussa reilusti yli 30 julkaisuprosessin eri vaiheissa olevaa käsikirjoitusta. On tietenkin pelkästään positiivista, että *Kasvatus & Aika* nähdään houkuttelevana julkaisukanavana ja että yhteiskunnallisen ja historiallisen kasvatustutkimuksen kentällä syntyy jatkuvasti uutta ja mielenkiintoista tutkimusta. Tästä haluamme lausua lämpimät kiitokset kirjoittajille. Toimituskunnan näkökulmasta tilanne vaikutti hetken jopa ruuhkautuneelta etenkin, kun sen vahvuudesta poistui viime vuoden aikana useita kokeneita toimittajia.

Runsa työn alla olevien käsikirjoitusten määrä tulee todennäköisesti näkymään tavalista muhkeampana kesänumerona. Käsillä oleva vuoden 2025 ensimmäinen numero on kuitenkin laajuudeltaan perinteinen, vaikka näkökulmiltaan monipuolinen: vertaisarvioituja artikkeleita on viisi ja katsauksia yksi sekä lektio. Numeron avaa Sinikka Selinin kasvatustutkimuksen historiallinen artikkeli vapaan kansansivistystyön toteutuksesta ja tavoitteista 1920- ja 1930-luvun Raja-Karjalassa. Artikkelitarkastelee rajaseututyötä kolonialistisen ja turvallisuuspoliittisen ajattelun kehyksissä ja nostaa esiin toimijalähtöistä näkökulmaa. Seuraavana oleva Paula Mattilan, Karoliina Inhan ja Raili Hildénin artikkeli tarjoaa käsitteellisen analyysin laaja-alaisen osaamisen käytöstä ja merkityksestä lukion 1980–2010-luvun opetus suunnitelmissa ja korostaa käsitteen laajentumista kansallisesta globaaliin. Seuraavat kolme artikkelia avaavat erilaisista näkökulmista koulujen arkea ja ihmissuhteita. Heini Peltosen, Jaana Viljarannan ja Jenni Salmisen haastattelututkimus käsittelee nuorten kokemuksia oppilaan ja opettajan kohtaamisista yläkoulun arjessa. Heli Ketovuoren, Päivi Pihlajan ja Lotta Uusitalon artikkeleissa analysoidaan inklusioon liittyviä arvoja ja niiden toimeenpanoa erityisopettajien ja rehtoreiden puheissa. Elmiina Tahkolan ja Virve Keräsen artikkeli puolestaan paneutuu päiväkotimaailmaan: artikkelin aiheena on tunteiden muodostuminen lasten ja kasvattajien välisissä suhteissa päiväkodin kasvattajien kertomuksissa. Artikkeleiden jälkeen on Taina Civilin katsaus ranskalaisen sosiologian ja kulttuuriantropologian iko-

Pääkirjoitus

nin Pierre Bourdieun panoksesta kasvatussosiologialle. Vuoden ensimmäisen numeron päättää Jenni Korven lektio, onnittelemme uutta tohtoria vielä kerran.

FT Henri Pettersson toimii kasvatustieteen yliopistonlehtorina Oulun yliopistossa.

FT, dosentti Alina Kuusisto työskentelee tutkijana Itä-Suomen yliopistossa Karjalan tutkimuslaitoksella.